

26 בנובמבר 2015

אמנסטי אינטרנשיונל ישראל: על הכנסת לעצור את חוק המישוש

על הכנסת להימנע מאישור ההצעה לתיקון חוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור (תיקון) (סמכות חיפוש לשוטרים לשם מניעת אלימות) (חוק המישוש) - שיוביל לרמיסה ברגל גסה של זכויות אדם בסיסיות תוך הפרה של הדין המקומי והבינלאומי.

אמנסטי אינטרנשיונל ישראל מביעה דאגה עמוקה בנוגע להצעה לתיקון חוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור (תיקון) (סמכות חיפוש לשוטרים לשם מניעת אלימות) (חוק המישוש) לנוכח העובדה שתיקון זה מעניק סמכויות לעצור ולבדוק אנשים ללא חשד לכל עבירה על ידי כוחות המשטרה, ומפציר בחברות וחברי הכנסת **שלא לאשר את התיקון הצעת החוק**, אשר עלול להעניק מעמד משפטי להתנכלות לקהילות ספציפיות ולקבוצות מוחלשות באוכלוסייה.

סמכויות שקיימות ממילא בכל מקרה של חשד סביר

ההצעה לשינוי החוק שעל הפרק כעת מבקשת לעגן סמכויות פוגעניות, מפלות ובלתי חוקתיות אשר מאפשרות לכוחות המשטרה לעצור ולבדוק אנשים ללא חשד סביר. החוק הישראלי מעניק כבר כעת לכוחות המשטרה כלים רבים לצורך מילוי תפקידם, אשר כוללים בין היתר סמכויות לבידוק, לעיכוב ובמידת הצורך למעצר אנשים אשר עולה חשד סביר שיש בכוונתם לעבור על החוק או להפר את הסדר הציבורי. הסרת ההגדרה "חשד סביר" מסמכות החיפוש, תתיר את הרסן ותביא לפגיעה אנושה בזכויות אדם בסיסיות לרבות הזכות לפרטיות, זכות האדם על גופו והזכות לחופש תנועה.

כבר היום ישנם לא מעט מקרים¹ שבהם דווח על הטרדה מינית מצד שוטרים בעת ביצוע בידוק או חיפוש, במיוחד כלפי נשים. הניסיון העולמי² מלמד שהרחבת סמכויות הבידוק תביא בהכרח לעלייה במספר ההטרדות המיניות.

קיטלוג (פרופיילינג) על סמך מראה חיצוני

הרחבת סמכויות העיכוב והבידוק לכוחות השיטור תקבע דפוסים חריגים ותהפוך אותם לנומרה מקובלת, כבר כיום יש לא מעט מקרים בהם המשטרה עוצרת אנשים על סמך הופעתם החיצונית ללא כל קשר למעשיהם או לסיכון שהם מהווים על שלום הציבורי. אל מול התנכלויות אלו עומדים סעדים משפטיים שמספקים רשת הגנה מפני דפוסים פסולים אלו, אולם אם הכנסת תאשר את התיקון להצעת החוק גם תרופה זו לא תעמוד לצדם של האזרחים.

נהיר לכל שפרופיילינג גזעי מחזק דעה-קדומה כנגד מיעוטים אתניים וגזעיים. לפיכך, ישנן סיבות טובות להאמין שהשימוש בפרופיילינג גזעי, על מנת לעצור פרטים וקהילות לבידוק, תורם למגמה רחבה יותר בקרב האוכלוסייה הישראלית, שאפליה אתנית או גזעית כזו מתקבלת על הדעת. זהו מכשול בפני המאבק באפליה נגד מיעוטים אתניים או גזעיים בישראל.

¹ <http://www.ha-makom.co.il/project/arrests-hatrada>

² http://www.huffingtonpost.com/2015/06/08/black-women-police-brutality_n_7536896.html

ועדת האו"ם בדבר ביעור כל הצורות של אפליה גזעית (CERD) קוראת למדינות "לנקוט בצעדים הנחוצים כדי למנוע חקירות, מעצרים וחיפושים המבוססים למעשה אך ורק על מראו החיצוני של אדם, מאפייניו או שיוכו לקבוצה גזעית או אתנית מסוימת, או כל קטלוג החושף אותו או אותה לחשד מוגבר".³

הועדה של המועצה האירופית נגד גזענות וחוסר סובלנות (ECRI) הגדירה קטלוג גזעי כ"שימוש של המשטרה בכלי שליטה, מעקב וחקירה, ללא כל הצדקה אובייקטיבית או הגיונית, ועל בסיס גזע, צבע, שפה, דת, לאומיות, או מקור אתני או לאומי"⁴ ECRI קראה לכל המדינות "להגדיר באופן ברור ולאסור קטלוג אתני בחקיקה".

ההצעה תעמיק את הדרת המיעוטים בחברה

על פי ECRI, אחד הקריטריונים להערכת קטלוג גזעי (שלו, כאמור, אין הצדקה אובייקטיבית או סבירה) הינו "קריטריון הנזק". הקריטריון כולל "התייחסות למידה בה המהלך המדובר ממסד דעה קדומה ונותן לגיטימציה להתנהגות מפלה בקרב הציבור הכללי בקשר לקבוצות מסוימות". ECRI מציינת ש"חשוב בנוסף להעריך את המידה בה קבוצות מסוימות מקוטלגות כתוצאה מהחלטות לרכז את מאמצי המשטרה בפשעים מסוימים או אזורים גאוגרפיים מסוימים".⁵

בהקשר הזה, אמנסטי אינטרנשיונל מודאגת שבדיקות הזהות התדירות באזורים בעלי קהילות מהגרים גדולות ומספר גבוה של אנשים המשתייכים לקבוצות מיעוטים (לרבות אזרחים פלסטינים, מבקשי מקלט מסודאן ואריתריאה) מוביל לקטלוג של אנשים המשתייכים לקבוצות אלו.

גם בית המשפט האירופי לזכויות אדם פסק שהשימוש בפרקטיקה כזו בבריטניה הינו בלתי חוקי. בית המשפט האירופי עסק במקרה של שני מפגינים, קווין גילאן ופני קוינטון⁶, שנעצרו ליד הפגנה נגד יריד נשק שהתרחש בלונדון ב-2003 לפי חוק הטרור משנת 2000, המקנה לקצינים ותיקים לאשר הליכי מעצר. בית המשפט אמר בנוסף שהוא "הופתע על ידי הראיות הסטטיסטיות והאחרות" המראות שסמכויות אלו השפיעו באופן לא פרופורציוני על אנשים שחורים ואסייתים ועל ניסיון הרשויות להסתיר זאת באמצעות ביצוע חיפוש שרירותי על אנשים בעלי פרופיל שונה. בית המשפט קבע שזכותם לחיים פרטיים ומשפחתיים תחת סעיף 8 של האמנה האירופית לזכויות אדם הופרה.

³ UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination, General Recommendation XXXI on the prevention of racial discrimination in the administration of criminal justice system, A/60/18, pp. 98-108, para 20

⁴ ECRI General Policy Recommendation No.11: Combating racism and racial discrimination in policing, CRI(2007)39, 2007.

⁵ 16 ECRI, General Policy Recommendation No.11: Combating racism and racial discrimination in policing", CRI(2007)39, 2007, para 34.

⁶ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-96585#%7B%22itemid%22:%5B%22001-96585%22%5D%7D>

העדר מנגנוני בקרה פנים-משטרתיים

ההצעה לתיקון החוק במתכונתה הנוכחית אינה כוללת אף מנגנון בקרה שיבטיח שימוש הוגן ולכל הפחות סביר בפרקטיקה זו, על פי הפרסומים של ארגון עדאלה⁷, המתבססים על על נתוני החקירה והעמדה לדין של שוטרים החשודים בהפרות חוק ופגיעה באזרחים על ידי מח"ש (המחלקה לחקירת שוטרים), עולה החשד ששוטרים רבים נהנים מחסינות מעונש, אמנסטי חוששת שתיקון הצעת החוק תיתן רוח גבית לאותם שוטרים מפרי חוק ותחזק דפוסי התנהגות אלו ותעמיד את האזרח משולל הגנות אל מול כוחות שיטור כל יכולים.

לפיכך, אנו קוראים לך לפעול **בנחרצות וללא דחוי על מנת את למנוע את אישרו של התיקון המוצע.**

⁷ http://www.adalah.org/uploads/oldfiles/Public/files/Hebrew/Publications/Mahash_Report_in_Hebrew_September_2014.pdf